

ADATOK.

A NÉMET-LIPCSEI VARGÁKNAK 1471. ÉVI MÁRCZIUS HÓ 3-ÁN KELT CZÉHSZABÁLYAI.

Eredeti szöveg:

Matthias Schussmo, Petrus Jns-titor, Paulus Lanifex, Thomas Sutor, Petrus Valach, Laurentius Martinus Sartor, Joannes Kulhan, Jochman Andreas Zack, Urbanus Faber, Matthias Faber, jurati cives, nec non tota communitas in Lypche Thenthonicali ad universorum notitiam volumus pervenire, ad quos literae nostrae fuerint devolutae, quod nostram in praesentiam venient sagaces honestique viri *Paulus Möeller* sutor, ac *Thomas Petrus Walach*, Jacobus, seniores magistri artis sutoriae, concives et vicini nostri, nobisque in propriis ac omnium aliorum magistrorum personis quaerulose proponere et explicere curaverunt, quod licet ipsi a multis temporibus multas graves angustias, tum ex parte datiarum diversarum, depredationem nobiscum commorantes pertulissent et perferrent, de praesenti, tum quod nullam, uti in aliis civitatibus, oppidisque magistri artis praedictae possident et utuntur praerogativis, habent praerogativam, in detrimentum et damnum ipsorum non modicum. Quibus habitis et stantibus nobis humiles et devetas perrexerunt praeces, supplicantes. quatenus nos eisdem annuamus erigendi et constituendi fraternitatem sen ceham, sicut in aliis civitatibus

Fordítás:

(Mi), *Schussmo Mátyás, Péter kereskedő, Pál takács, Tamás várga, Valach Péter, Lőrincz Márton szabó, Kulhan János, Zack Jochman András, Orbán kovács* (és) *Márton kovács*, Német-Lipcse esküdt polgárai, valamint az egész község, tudtára adjuk mindenkinek, a ki elé ezen levelünk kerülni fog, hogy színünk elé jöttek *Möller Pál várga* és *Walach Tamás Péter*, (és) *Jakab*, a várga mesterség idősb mesterei, polgártársaink és szomszédaink, és nekünk a maguk és a többi mester nevében előadták és magyarázták, hogy ők régi idő óta, velünk együttlakván, sok bajt, úgy (különösen) a különböző fizetségek¹⁾ részéről, és pusztítást elszenvedtek és elszenvednek, kiváltképen azért, mert az ő nagy veszteségükre és kárukra semmiféle olyan kiváltságuk nincsen, mint a melylyel más városban és mezővárosban a fentemlített mesterség mesterei élnek. Ezeket előadván, azon alázatos és tiszteletteljes kérelemmel járultak elénk, hogy engedjük meg nekik egy testvérláda vagyis czéh felállítását és szervezését, úgy a hogy (az ilyenek) más városokban, különösen Beszterczén vagy Zólyomban léteznek. Mi tehát, alá-

1) Vagy: adók, pénzszolgáltatások.

habent, et principaliter in Bistriczia seu in Neosolio. Nos itaque eorum praecibus humillibus, justis, ac juri consonis, favorabiliter inclinati, ex speciali annuentia, et voluntate ac admissione magnifici domini *Petri de Komorov* comitis Lyptoviensis et Arvensis comitatum, domini nostri, et haeredis gratiosi, annuentes admisimus, imo praesentibus admittimus praefatis magistris, eorumdemque successoribus erigendi fraternitatem, seu eam in eundem modum et formam ac ritum sicuti magistri artis praefatae, et incolae Bistriczienses habent, possident, et utuntur. Qui modus et forma inferius explicabitur.

Primus articulus. Igitur volumus et statuimus, uti praefati magistri et eorum successores hac praerogativa, libertate, et jure fruuntur, ut non tantum Bistriczia seu Neosolii, sed etiam in comitatu nostro Lyptoviensi, praesertim in Sancto Nicolao libere, nemine contradicente, perones, calceos, quaecunque ortis sutoriae est (*igy*), sine omni impedimento vendere audeant; quicunque autem ac undecunque veniet, et portabit calceamenta ad forum, quae solus non formasset, aut non sciret formare manu propria, ei eadem recipiantur, et ab eo auferantur statim, et si solus formasset, et sciret formare, et non fecisset, et debuerunt uti decet ad hanc artem confici, habebunt facultatem ab eo auferendi.

Item articulus secundus. Ochreas, seu calceos, qui forent desuper decorati, quovis corrigio, et portarent ad forum, tales recipiantur.

Item articulus tertius. Cutes in foro nullus sutor extraneus valeat

zatos, jogos és a joggal egybehangzó kérelmeknek kegyesen helyt adván, méltóságos Komorói Péternek, Liptó és Árva vármegyék főispánjának, kegyes örökös urunknak beleegyezése és jóváhagyása mellett megengedtük, illetve a jelen (okmánynyal) megengedjük a fentemlített mestereknek, valamint utódaiknak, hogy egy testvérládát vagyis czéhet azon módon és azon alakban és szabályok szerint felállítsanak, a melyben a fentemlített mesterség mesterei Beszterczén szervezvék, mely mód és alak alantabb megmagyaráztatni fog.

Első pont. Akarjuk tehát és elhatározzuk, hogy a fentemlített mesterek s azok utódai azon kiváltságot, szabadságot és jogot élvezzék, hogy nemcsak *Beszterczén* vagy *Zólyomban*, hanem egész Liptó vármegyénkben, kiváltképen *Szent-Miklóson* szabadon, minden ellentmondás és akadály nélkül árulhasanak minden fajta, a vargames-terséghez tartozó bocskort és czipőt; attól pedig, bárki s akárhonnán jött legyen, a ki lábbelit vásárra hoz, a melyet maga egyedül nem gyártott, vagy sajátkezüleg elkészíteni nem képes, ezen lábbelik vétessenek és koboztassanak el; ha pedig az illető maga egyedül gyártotta azokat, és ért a gyártáshoz, de nem készítette el azokat, a hogy a mesterség szabályai megkövetelik, (a mesterek) feljogosíttatnak az elkobzásra.

(Továbbá) *második pont.* Az olyan lábbelik vagy bocskorok, a melyek felülről valamiféle szíjjal ékesíttetnek, ha a piacra hozatnak, viszsza vétessenek.

Harmadik pont. A piacon egy idegen varga sem vásárolhasson

aut audeat forisare, seu comparare, donec nostri magistri indigenae comparare incipient.

Item articulus quartus. Nullus sutor extraneus audeat aut valeat vendere in hospitio, nec ad forum exportare, donec magistri domestici exportabunt, exceptis calceis rubris, quos quibuslibet possunt venales exhibere.

Item articulus quintus. Quicumque aliunde veniens vellet in medium ipsorum adscribi, et in medium eorum commorari, tunc oportet eum coram magistris et senioribus artem sui magistri ostendere, et producere, et literam de sua genealogia infra unum annum portet, ac quomodo re alias, ubi moram traxit, tenuisset, doceat. Istitis habitis, tunc debet deponere sex talenta cerea ad fraternitatem sancti Nicolai in illo anno, in quo ista agent, in proximo ferto sancti Nicolai, patroni eorum.

Item articulus sextus. Sex pintas vini, et unum prandium magistris debet facere, in anno praefato, si potest sine suo gravamine, et dominus superioribus unam Marcham pecuniariam, et notario civitatis unum ortonem.

Item articulus septimus. Si quis incolatum voluerit habere in villa conjunctanta (igy!), debet facere cum voluntate et ad iussione praescriptorum magistrorum, prius eisdem satisfactione impensa, prout juris et consuetudinis est.

Item articulus octavus. Si quis civium vellet ab uno magistrorum discedere, illi prius pro labore non solvens suo, nullus eidem audeat

vagy vehessen bört, mielőtt idevaló mestereink vásárolni kezdenének.

Negyedik pont. Egy idegen varga sem merészljen a vendégfogadóban árulni, sem a vásáron kirakni, mielőtt az idevaló mesterek kirakodtak, kivéven a vörös bocskorokat,¹⁾ a melyeket akárki áruba bocsáthat.

Ötödik pont. Ha valaki, máshonnan jöven, fel akarna vétetni közéjük,²⁾ és közöttük maradni akarna, akkor mutassa be mesterségét a mesterek és öregebbek előtt, és hozza el egy éven belül származási levelét,³⁾ és igazolja, hogy másutt, a hol (addig) időzött, hogyan viselkedett. Ezek után azon évben, a melyben ez történik, tegyen le hat font viaszkot Szent Miklós testvérládájába, az ő véd-szentjük, Szent Miklós legközelebb eső ünnepén.

Hatodik pont. A mestereknek hat pint bort és egy reggelit, az előjáróknak egy pénz-márkát és a városi jegyzőnek egy negyedforintot adjon.

Hetedik pont. Ha valaki a kapcsolt faluban lakni szándékozik, ezt csak a fentemlített mesterek akaratával és beleegyezésével tehesse, miután azoknak járulékait kifizette, a hogy ezt jog és szokás előírják.

Nyolczadik pont. Ha valaki a polgárok közül az egyik mestertől el akarna menni, úgy annak, ha előbb munkájáért nem fizetett, senki

¹⁾ A melyek valószínűleg háziipar gyártmányai voltak.

²⁾ T. i. a német-lipcei vargák közé.

³⁾ Azaz hogy keresztény, szabad szülők törvényes gyermeke. V. ö. *Michmay-Lichner*. Buda városának törvénykönyve. Pozsony. 1845. 65. l.

et laborare, donec priori satisfactio impendatur.

Item articulus nonus. Ipsi magistri nullum in medio non debent gravare modum cum suis laboribus.

Item articulus decimus. Si filius unius magistri volnerit uxorem ducere, tunc ille habeat mediam ceham.

Item articulus undecimus. Qui voluerit recipere filiam unius magistri, ille debet habere integram ceham.

Item articulus duodecimus. Si quis sociorum reciperet magistram, debet habere mediam ceham.

Item articulus decimus tertius. Qui alterius famulum alienaret, debet ex fraternitate ejici.

Item articulus decimus quartus. Qui comparat pelles, et alteri non vult impartari, similiter debet extra fraternitatem fieri.

Item articulus decimus quintus. Nullus die dominica mane nullas cutes debet emere, seu forizare, nisi post meridiem.

Item articulus decimus sextus. Nullus audeat signatam cutem emere.

Item articulus decimus septimus. In festo prohibito ab ecclesia nullus audeat labores aliquos exercere, seu exerceri facere, sub poena superioris expressata.

Item articulus decimus octavus. Si quis convenit juvenem, debet dare ad fraternitatem duo talenta cerae, et magistris vasculum cerevisiae. Ut autem haec omnia et singula rite et debite observentur, et perpetua stabilitate firmentur, praesentes literas nostras sigilli nostri majoris appensione jussimus cummuniri. Datum in *Lipschae Teuthomicali*, dominica invocavit. Anno

sem merészeljen dolgozni, a míg ez az előbbit ki nem elégitette.

Kilenczedik pont. A mesterek senkit se terheljenek munkáikkal.

Tizedik pont. Ha egy mester fia nősülni akarna, akkor a fél czéhet birja (azaz: csak a felvételi díj felét fizesse).

Tizenegyedik pont. A ki egy mester leányát nőül venni akarná, ez az egész czéhet köteles fizetni.

Tizenkettedik pont. Ha valaki a társak közül egy (özvegy?) mester nőt elvenne, fél czéhhel tartozzék.

Tizenharmadik pont. Ha valaki más tanonczát elcsalná, a testvérládából kirekesztessék.

Tizennegyedik pont. A ki bőrt vesz és egy másikat azokban részesíteni nem akarja, hasonlóképen a testvérládából kizárassék.

Tizenötödik pont. Senki vásárnapon reggel bőrt ne vegyen, vagyis vásároljon, hanem csakis délután.

Tizenhatodik pont. Senki se merészeljen jellel ellátott bőrt venni.

Tizenhetedik pont. Az egyház által előirt ünnepeken senki dolgozni, sem dolgoztatni ne merjen a fent jelzett büntetés terhé alatt.

Tizennyolcadik pont. Ha valaki egy ifjút (tanonczot) felvesz, adjon a testvérládába két font viaszkot, és a mestereknek egy sörös hor-dócskát.

Hogy pedig mindezek egyenként szabályosan és kötelességszerűleg megtartassanak, és örökkévaló állandóságban megerősítessenek, a jelen okmányunkat nagyobb pecsétünk ráfüggesztésével elláttuk. Kelt

domini millesimo quadringentesimo
septuagesimo primo.

Német-Lípcsén, Invocavit vasárnap-
ján (márczius 3), az Úr 1471. esz-
tendejében.

Ezen czéhszabályokat Illésházy Gáspár 1643-ban és I. Lipót király 1688-ban megerősítette. I. Lipót megerősítésének eredetije az Országos Levéltárban, neoregestrata acta, fasc. 151., nr. 10. alatt őriztetik.

Az eredeti szöveget másolta :

Dr. Kárrffy Ödön.

Fordította :

Dr. Kováts Ferencz.

KASSA VÁROS HÁMORÁNAK ÉS MÉRŐHIVATALÁNAK SZÁMADÁSA 1603-BÓL.¹⁾

I. A régi maradványok és inventarium.

100	mázsa	vas.	
800	›	zoll (hüvely)	sin.
500	›	középsin.	
106	›	jósin.	
2	mázsa	acél (Stahl).	
13 ¹ / ₂	mázsa	ólom.	
11	mázsa	és 90 font	gelét (edény-máz).
74	font	faggyu.	
2	pancél	pléh.	
7	mázsás	súly (a mivel	mértek).
1 ¹ / ₂	›	›	
1 ¹ / ₄	›	›	
2	db.	nyom	mindenik 15 fontot.
1	›	›	› 10
1	›	›	› 7 ¹ / ₂
1	›	›	› 7
1	›	›	› 6
1	›	›	› 4
1	›	›	› 3
1	›	›	› 2
2	›	›	› 1
2	›	›	› 1 ¹ / ₄
1	nagy	mérő.	
1	közép	›	
1	pléh	hacke =	lemezvágó.

II. Az eszközök a hámorban és a nagyobb kovácsműhelyben.

1	fuvó.
1	réz-suerniss (szákllyavas).
17	fogó feszítő gyűrűkkel.

¹⁾ E hámor ma is megvan s Kassa-Hámor a neve.